

Виставкова діяльність як педагогічний чинник формування особистості культури**Твердохлібова Яніна Миколаївна¹***Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: yanabreadhard@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7321-3109>**Носенко Анна Іванівна²***Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: annetn2002@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6876-5382>**Величко Дмитро Олександрович³***Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: Velichko.DO@pdpu.edu.uaORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4961-2481>

У статті розглянуто концептуальну сутність виставкової діяльності освітніх установ мистецької освіти, оприлюднено низку питань наукової організації виставкової діяльності у вирішенні виховних завдань процесу формування особистості культури. У змісті статті висвітлені педагогічні погляди на проблему, схарактеризовано феномен «виставкова діяльність» учасників освітньо-виховного процесу, визначено роль виставкової роботи у створенні культурно-художнього простору, як дієвого чинника естетичного виховання людини культури за законами краси, добра, духовності. Автором виявлено істотні ознаки характеристик виставок творчих надбань учасників освітнього процесу, визначено напрями практичної реалізації методики організації виставкової діяльності освітніх установ різного рівня. Зазначено, що специфіка сучасної виставкової діяльності закладів художньої освіти в полікультурному просторі, особливо в умовах карантинного і військового стану сучасного суспільства, потребує наукового розроблення нових методик, спрямованих на вирішення комплексу завдань організації виставкових заходів на методологічних засадах теорії педагогічного управління.

Підкреслено, що творчий розвиток особистості й загальний рівень культури, якісний рівень підготовки учнів і художньої освіти, підтримується й удосконалюється, зберігається не закликом до участі творчих робіт на виставках, а повсякденною педагогічною працею, результати якої спрямовано на формування духовності підростаючого покоління на засадах національної культури. Доведено, що розглядання зазначених питань окреслює завдання науково-методичного обґрунтування показників та критеріїв якості творчих досягнень учнів, результати яких наочно висвітлюються в експозиціях виставок різного рівня.

Ключові слова: виставкова діяльність, види виставок, культурний простір, художня освіта, методика, виховання, художня творчість, особистість культури.

Вступ. В умовах перебудови всіх сфер життєдіяльності українського суспільства, у тому числі й культурного простору, особлива увага приділяється візуальній інформації як чиннику формування «людини культури». Для розвитку цього напрямку державними нормативними документами

¹ кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

² кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

³ заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри образотворчого мистецтва, декан художньо-графічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

пропонується науковій спільноті, освітнім закладам і осередкам художньої культури створити необхідні методологічні засади для сприяння художньо-творчій діяльності талановитої молоді в умовах полікультурного простору сьогодення. Таке розглядання проблеми передусім детермінується сутністю поняття «художня культура» як складного, багатшарового утворення, що об'єднує всі види мистецтва, сам процес художньої творчості, його результати й систему заходів зі створення, збереження й розповсюдження художніх цінностей, виховання творчих кадрів нового покоління (Аполон, 1977; Діалог культур, 1998; Резніченко, 2005; Шевнюк, 2002).

Насамперед розглянемо поняття «особистість культури», «художня творчість особистості» (митця), «особистість художньої культури», що детермінуються українськими вченими, дотично дослідженню. І. Зязюн презентує як теорію особистості в філософії, психології добра і культури, а саме з питань закономірностей побудови особистості та особливості її творчої діяльності у соціокультурному, мистецтвознавчому і психолого-педагогічному контексті (Рибалка, 2009: 393-407). В. Рибалка детермінує окреслені поняття як культурно-психологічну концепцію особистості, у якій змістовно визначено основні наукові підходи психології розвитку творчої особистості «феномену культури» та її багатофункціональної діяльності в культуротворчості, а саме, через зіставлення з категоріями «людина», «особа», «суб'єкт», «розвиток», «культура», (Рибалка, 2009: 485-553). Так, визначення поняття «особистість культури» вчена розглядає як особистість – людина, особа із соціально, *культурно* та індивідуально, антропологічно зумовленою системою вищих психічних властивостей, що визначається залученістю людини до оволодіння і створення суспільних, культурних, історичних, вітальних, власне особистісних цінностей...» (Рибалка, 2009: 485). В. Моляко розглядає теорію виховання творчої особистості на основі стратегіального підходу, а також наукове концептуальне визначення творчої особистості та шляхи її виховання (Рибалка, 2009: 328-333). За основу поняття «художня культура» у науковій розвідці взято визначення А. Пасічного, де розкрито його як одну зі спеціалізованих сфер культури, що функціонально вирішує завдання інтелектуально-чуттєвого відображення дійсності в художніх образах, а також різні аспекти забезпечення цієї діяльності; сукупність процесів і явищ духовно-практичної діяльності по створенню, розповсюдженню, освоєнню витворів мистецтва або матеріальних предметів, що володіють естетичною цінністю (Образотворче мистецтво, 2007). Так, у працях С. Коновець, О. Рудницької, Г. Сагач узагальнено окреслені поняття, онтологічною основою яких usługовує особистість та її діяльність у сфері мистецтва, як складник художньої культури.

Багатьма провідними діячами культури, ученими різних наукових сфер стверджується, що саме в інформаційно-художньому векторі системи виховання формується і зростає особистість художньої культури. Однак, наявним станом у системі виховання молодого покоління української держави занепокоєна спільнота прогресивних діячів мистецтва, учених психолого-педагогічної науки. Учені вказують на проблематику, висвітлюють її, але не розглядають сутність методичних основ організації мистецької комунікації у взаємозв'язку системи «мистецтво – освіта – культура» як комплексної системи формування «людини культури». У своїх зверненнях до українського суспільства висловлюють занепокоєння станом культури та освіти. Учені вони звертають увагу суспільства на те, що в сучасний вектор розвитку національної художньої культури й освіти втілюється деструктивна за змістом інформація, яка «реактивно» розповсюджується в культурно-мистецькому просторі й утворює небезпеку для національних засад естетичного виховання підростаючого покоління. Натепер виставкова діяльність, як комунікативний феномен системи діалогово-інформаційної сфери формування творчої особистості й педагогічного інструментарію виховання людини художньої культури, не знаходить свого належного наукового обґрунтування й висвітлення у вітчизняній психолого-педагогічній науці, здебільшого вони є фрагментарними. Отже, стає зрозуміло, що найважливішим завданням сучасної педагогічної й методичної науки є посилення зв'язку між художньою культурою і освітою в питаннях організації виставкових заходів, спрямованих на формування змісту художньо-інформаційного простору, як дієвого виховного чинника підростаючого покоління. Значущість окреслених завдань проблеми у сфері художньої культури і освіти становить для психолого-педагогічної, мистецтвознавчої, культурологічної наук нагальним завданням у розгляді методичних засад організації й проведення виставок творчих досягнень молоді в сучасному соціопросторі. Науковий погляд на проблему зумовлений тим, що «сама культура фокусує систему ціннісних уявлень, які є основою особистісних орієнтирів суб'єкта, регулюють його діяльність, переводять людину в якісно інший спосіб буття – більш осмислений та впорядкований» (Рудницька, 2005: 82). Окреслені завдання мають бути в полі уваги фахівців системи художньо-педагогічної освіти. У вирішенні завдань окресленої проблеми важлива роль відводиться закладам освіти, вчителям, педагогам мистецьких дисциплін, здатних до організації культурно-просвітницької, діалогової комунікації, спрямованої на формування особистості художньої культури. Є очевидним, що теоретичне обґрунтування освітньо-виховного потенціалу мистецьких заходів, а саме, художніх виставок, конкурсів творчих досягнень учнів та

методики їх організації, є актуальною проблемою. Отже, актуальність проблеми уможливила обрання доцільних концептуальних підходів до педагогічного осмислення ролі виставкової діяльності як дієвого рушійного чинника естетичного виховання особистості художньої культури. Вирішення завдань окресленої проблеми можливо за умов системно-комплексного підходу до розроблення методики організації виставкових заходів.

Пілотний аналіз досліджень творчості й ролі виставкової діяльності в процесі виховання особистості художньої культури показав, що окреслена проблема привертає найбільшу увагу вчених, педагогів-художників і має здебільшого однозначний концептуальний погляд (Баранова, 2012; Барковская, 2001; Волощук, 2012; Зязюн, 2006; Шевнюк, 2002). Проблеми естетичного виховання, розвитку художньої творчості особистості знайшли своє висвітлення в працях вітчизняних учених різних наукових галузей (В. Андрущенко, В. Бутенко, І. Бех, І. Зязюн, С. Коновець, В. Малина, В. Моляко, Н. Ничкало, О. Отич, В. Рибалка, О. Рудницька, О. Семашко, Г. Сотська, О. Шевнюк та ін.). Так, академік І. Зязюн, окреслюючи проблеми розвитку особистості в теорії мистецької освіти, зазначає, що «людина культури» – це втілення зрізів культурного начала в людині: свободи, гуманності, творчості, адаптивності. В образі людини культури вчений убачає: «вільну особистість, здатну до самовизначення у світі культури»; «духовну особистість, здатну до виховання і самовиховання духовних потреб»; «творчу особистість, здатну до самовираження в усіх сферах життєдіяльності»; «адаптивну особистість, здатну до життя в певному культурному просторі» (Зязюн, 2006: 35).

У сучасних психолого-педагогічних працях вітчизняних учених визначається наукова позиція щодо системного підходу до вирішення всього комплексу педагогічних завдань формування творчої особистості безпосередньо в образотворчій діяльності. Важлива роль у цьому процесі відводиться виставковій діяльності. Культурно-діалогова функція виставкових заходів зумовлює розглядання освітньо-виховних чинників формування «особистості художньої культури», і взагалі, школи життя підростаючого покоління за законами краси, добра й любові Г. Сагач (Сагач, 2019). У світлі наукових поглядів учених, вартує уваги дослідження В. Баранової, яка стверджує, що «образотворча діяльність організовується й функціонує як специфічне образне пізнання учнем соціуму та себе в ньому, як середовище оволодіння образотворчістю, що надає можливість урізноманітнювати форми комунікації із соціумом, моделювати «картину світу», передавати особисті враження про нього засобами різних зображувальних матеріалів і технік, переживати почуття захоплення, радості, здивування, творчого піднесення, самостійності» (Баранова, 2012: 11). Слід визнати, що виставкова діяльність є дієвою запорукою й ефективним чинником виховання творчої особистості, а участь мистецькими доробками на виставках різного рівня – це шлях до одухотвореної краси, добра, істини й художньо-творчого розвитку особистості культури, це пізнання самого себе й діалогічна комунікація в сучасних багатоманітних вимірах культури в життєдіяльності суспільства.

У загальному сенсі вивчення теоретичних засад виставкової діяльності та формування особистості художньої культури великого значення набувають наукові праці мистецтвознавців. Найбільший інтерес викликають концептуальні погляди на проблему виставкової діяльності закладів у мистецької освіти таких учених, як: Т. Басанець, В. Малини, Г. Носенко, О. Рудницької, О. Тарасенко, О. Шевнюк та ін. У виявленні сутності окресленої проблеми цінною є наукова позиція діячів культури і мистецтва Одеси. Так, бібліограф О. Барковська описує у хронологічному порядку події культурного життя в Одесі впродовж ХХ століття, у тому числі й виставкову діяльність різноманітних художніх угруповань, мистецьких спілок та майстрів одеської художньої школи. Учена зазначає, що виставки, театральні видовища, музичні й літературні концерти утворювали духовно-виховну сферу діалогової художньої комунікації в Одесі, яка мала суттєвий вплив на процес формування «людини культури» в контексті розвитку європейського мистецького простору (Барковская, 2001). Цінним матеріалом для дослідження є науковий доробок А. Дмитренка, який на основі документальних джерел висвітлив антологію виставкової діяльності художників Одеси (Дмитренко, 2013). Для розроблення сучасних методик організації виставкової діяльності освітнього закладу та адаптація їх до освітньо-виховного процесу, цінним є досвід одеських педагогів мистецьких установ початкової художньої освіти, як: Л. Бурилової, Т. Іщенко, В. Мартинюка, Л. Немировської, В. Токарева, Т. Тихомирової, Л. Швидко, С. Харитонової. З питань педагогічного супроводу процесу входження учнів мистецьких закладів освіти в культурно-мистецький простір увагу привертає практичний досвід художників-педагогів закладів початкової художньої освіти в Україні, як-от: В. Афанасьєва (Арциз, Одеська обл.), З. Беконія (Ужгород), С. Букреєва (Кривий Ріг), Л. Фисенка (Житомирська обл.), Г. Хусід (Київ) та ін. Отже, просвітницька діяльність діячів культури і мистецтва, практика педагогів мистецьких закладів є цінною для наукового розглядання завдань методичного забезпечення організації виставкових заходів, важливим завданням яких є формування особистості художньої культури та введення її в сучасні процеси розвитку національної культури.

Вивчення питань з окресленої проблеми свідчить, що до національної системи художньо-

естетичного виховання молоді нової генерації не втілено позитивного педагогічного досвіду. Важливо наголосити, що задекларовані парадигми педагогічних технологій у численній кількості наукових праць спричинили суперечність між теорією і практикою організації виставкової діяльності учнівської молоді. В освітньо-виховний процес впроваджуються зарубіжні технології масової культури, які сповідають безмірно вільний плюралізм, і тим самим створюють національну небезпеку державності. Ми є свідками інформаційного негативного впливу на генетично духовно-естетичний світ молоді, і навіть учасниками втілення в освітньо-виховний процес деструктивних, антигуманних заходів, спрямованих на руйнування духовних, культурних, світоглядних засад виховання підростаючого покоління, його морально-естетичної, національної свідомості. Таким проявам немає відповідної реакції, відсутні протистояння з боку педагогічної, мистецької спільноти, сама проблема й окремі питання не знаходять широкого обговорення. Тому протистояння та призупинення негативних впливів на генетичну свідомість підростаючого покоління, його естетичне виховання за законами одухотвореної краси у процесі формування й розвитку «особистості художньої культури» є найважливішим завданням українських учених, художників-педагогів закладів вищої освіти, вчителів мистецьких дисциплін загальноосвітніх шкіл, викладачів спеціалізованих мистецьких закладів, діячів культури і мистецтва. Без сумніву, має бути приділена увага питанням методики організації виставкової діяльності учасників освітньо-виховного процесу закладів мистецької освіти в сучасному полікультурному соціумі.

Аналіз практики виставкової діяльності закладів мистецької освіти, свідчить про те, що завдання з формування особистості художньої культури та її творчого розвитку не вирішуються, а лише культивується самозакоханість, самолюбство, здебільшого утворюється ситуація вияву гордовитої перевершеності одного учня над іншими. Деструктивність такого стану потребує негайного вирішення спільнотою науковців. Вирішення цієї проблеми можливо шляхом зміщення педагогічної парадигми до процесу художньо-естетичного виховання особистості в системі «мистецтво – освіта – культура». У розгляді завдань має бути покладено життєстверджувальний вектор позитивного розвитку особистості на засадах традицій національного виховання. При цьому головний акцент необхідно спрямувати на: формування духовного світогляду учнівської молоді на культурних цінностях свого народу; залучення їх до творчих надбань майстрів образотворчого мистецтва, народної творчості; введення в сучасний полікультурний простір країн світу. Зважаючи на це, та базуючись на поглядах учених, цілком слушним, і зрозумілим на нашу думку стає той факт, що інноваційна виставкова діяльність передбачає діалогічну взаємозумовленість освіти, мистецтва, культури на засадах світоглядно-ціннісних, духовних та виховних традицій українського етносу в контексті прогресивних парадигм культури народів світу.

Мета та завдання дослідження. Мета статті – виявити наукову сутність проблем методики організації виставкової діяльності закладів мистецької освіти, її роль у контексті сучасних завдань художньо-естетичного виховання «особистості художньої культури» та її творчого розвитку. Для системного вирішення комплексу завдань дослідження використано низку методів: системно-структурний аналіз, синтез змістової сутності виставкової діяльності суб'єктів освітньо-виховного процесу, за якими узагальнено наукову думку провідних учених стосовно означеної проблеми, окреслено методичні параметри організації виставкової діяльності та педагогічні чинники формування творчої особистості художньої культури.

Результати дослідження. У виявленні дефініцій окресленого феномена й повного розуміння смислового термінологічного змісту сутності ознак виставкової діяльності, звернулися до довідникових словників, енциклопедій термінів та понять, що розкривають поняття “виставка”, «виставкова діяльність», «творчість». Так, в енциклопедичному ілюстрованому словнику-довіднику «Образотворче мистецтво» визначено поняття «виставка» як публічна демонстрація досягнень у галузі *економіки, науки, техніки, культури, мистецтва* та інших галузях суспільного життя, як сам захід, так і місце проведення цього заходу (Образотворче мистецтво, 2007). У термінологічному словнику з образотворчого мистецтва «Аполлон» термін «виставка» визначається як «тимчасовий (на відміну від музейної експозиції) публічний показ художніх творів, історичних, культурних цінностей» (Аполлон, 1977: 112). За визначенням Міжнародного бюро виставок, термін «виставка» – це показ будь-якого б не було найменування шляхом наочної експозиції матеріально-культурних засобів, які утворені практичним досвідом людства для задоволення потреб, а також для висвітлення прогресу в одній або кількох галузях його діяльності (Аполлон, 1977). У науковій літературі з питань культури й естетики виставка творчих досягнень групи митців чи окремого художника розглядається як простір взаємодії учасників діалогу незалежно від їхнього віку і професійного статусу (Діалог культур, 1998; Барковская, 2001; Дмитренко, 2013; Шевнюк, 2002). Педагогічний погляд на специфіку виставки художньої творчості учнів окреслила І. Ликова. Авторка розглядає феномен виставки творчих напрацювань як спеціально організовану форму естетичної комунікації, зміст якої висвітлює художньо-творчі досягнення учнів та інтегрований результат педагогічної діяльності колективу викладачів мистецьких закладів освіти (Лыкова, 2019). Мистецтвознавці, культурологи визначають термін “виставка творчості” в контексті

діалогічного підходу як соціокультурного явища і розуміння взаємовідносин учасників діалогу, як художньо-естетична, просвітницька комунікація в конкретному просторі і часі, як система заходів збереження і розповсюдження художніх цінностей, виховання людини культури (Барковская, 2001; Діалог культур, 1998; Дмитренко, 2013; Хусид, 2008). Окрім зазначеного, у мистецтвознавчій, культурологічній науці та музейній практиці виставки художньої творчості також розглядаються як соціокультурний досвід у контексті естетичної комунікації, діалогу глядача із творами автора (авторів). Науковці зазначають, що сучасні виставки художніх творів – це мистецько-комунікативна акція в соціокультурному процесі, яка транслює комплекс цінностей, створених творчою людиною в системі «мистецтво – культура – освіта» (Барковская, 2001; Резніченко, 2005). Отже, сучасна виставкова діяльність закладів мистецької освіти потребує наукового розгляду питань методики формування здатності особистості до мистецько-діалогової комунікації в соціокультурному просторі. Розроблення нових форм організації виставкових заходів може здійснюватися на основі наукового концепту синергетики.

У контексті теоретичних засад провідних учених обґрунтовується сутність специфіки експозицій художніх доробок, окреслюється роль, завдання виставок, їхнього значення для розвитку художніх здібностей особистості (Діалог культур, 1998; Лыкова, 2019). Сучасні виставкові експозиції художньо-творчих напрацювань розрізняються за видами, масштабом, формою, а також за характером тематики, за видами і жанрами (живопис, рисунок, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн) та способом презентації й завданнями. Аналіз експозиційних матеріалів виставкових заходів засвідчив, що класифікація виставок напрацювань художньої творчості поділяється на: персональну (індивідуальну), експозиція якої висвітлює яскраво виражену художню здібність конкретної особистості, її духовний світ, «Я-концепцію творця»; підсумкову або звітну, як тимчасову експозицію навчально-творчих робіт кількох авторів, чи колективу одного художньо-освітнього закладу; міську та районну виставки, в експозиції яких презентуються навчально-творчі роботи для ознайомлення населення з досягненням учнів та їхніх педагогів конкретного освітнього закладу; регіональну виставку, метою якою є презентація і популяризація творчості учнів різних позашкільних закладів початкової художньої освіти (мистецькі студії, центри художньої дитячої творчості, дитячі художні школи), а також освітніх закладів різного рівня; презентація творчих робіт на всеукраїнських виставках для порівняльного аналізу мистецько-освітніх досягнень навчального закладу; міжнародну виставку, експозиція якої знайомить суспільство із станом творчості учнів різних країн сучасного світу й висвітлює досягнення педагогічних колективів та їхніх вихованців у світовому полікультурному просторі для визначення якісного рівня художньої освіти, естетичного виховання учнів в системі мистецьких закладів та методик художнього навчання в конкретній державі. Отже, будь-яка художня виставка висвітлює досягнення учнівського й педагогічного колективів освітнього закладу. З огляду на очевидну значимість художніх виставок, як педагогічного феномена в системі виховних заходів, які є предметом обговорення рівня навчально-творчих досягнень вихованців та якості праці викладачів, постає завдання щодо науково-методичного обґрунтування умов мотивації особистості до навчально-творчої діяльності, визначення показників, критеріїв рівнів якості творчих досягнень її учасників, а також методичного розглядання сучасних форм організації різного рівня виставкових заходів.

Для реалізації завдань виховання особистості художньої культури логічним вбачається розглядання методичних засад сучасної концептуальної парадигми розвитку творчості особистості в системі виставкових заходів. Виставкова діяльність особистості як складник процесу формування її художньої культури є однією із форм педагогічної практики. Вона посідає важливе місце в освітній системі художніх закладів. Прикладом є досвід педагогічної практики вчителів-новаторів З. Беконія (Ужгород), Г. Хусіда (Київ). Художник-педагог З. Беконія зазначав, що виставки, конкурси творчих робіт юних художників – це професійне портфоліо педагогів, «обличчя» освітніх закладів, селища, міста, регіону, держави (Діалог культур, 1998). Саме такий педагогічний погляд висвітлено художником-педагогом Г. Хусідом, який стверджує про те, що саме виставкові твори учнів утворюють взаємну єдність почуття, ремесла і світогляду творчої особистості подібно до «Святої Тройці», яка осягає гармонійне вдосконалення індивідуальності (Хусид, 2008). Аналіз педагогічної спадщини З. Беконія, Г. Хусіда свідчить, що створена ними методика організації виставкових заходів за результатами творчих досягнень їхніх вихованців витримана часом і залишається зразком для сучасного науково-методичного обґрунтування змісту і шляхів виставкової діяльності закладів мистецької освіти.

Аналіз творчих робіт учнів засвідчив, що у своїх композиціях вони яскраво втілюють потаємний світ особистої душі. В їхніх художніх доробках відтворюються особисті враження в живописно-графічних образах, зміст яких намагаються донести до інших. Навчально-творчі напрацювання учнів є показником творчого життя юних художників за законами краси, а не критерієм «творчого дитинства» на самозадоволеність «вільним польотом» у художньо-виставковій діяльності «Я». Тому концептуальні засади виставкової діяльності юних художників мають бути методично обґрунтовані, дидактично

виважені з позицій педагогіки мистецтва.

Важливим питанням є педагогічне управління процесом уходження учнів у культурно-мистецький простір особистими художніми доробками на заходах різного рівня: фестивалях, конкурсах, мистецьких проєктах, конференціях, виставкових марафонах тощо, особливо в складних умовах війни, карантину, освіти в режимі он-лайн. Отже, стає очевидним, що у вирішенні окреслених виховних завдань значна увага педагогічними колективами освітнього закладу має бути приділена питанням методології організації виставкової роботи. Зважаючи на це, та базуючись на поглядах учених, цілком слушним стає припущення стосовно того, що саме синергетичний підхід у синтезі освітньо-мистецьких засобів у змісті виставкової діяльності освітніх закладів забезпечує процес виховання особистості та формування в ній Людини культурної і духовної.

Таким чином, на основі узагальнення наукових психолого-педагогічних, мистецтвознавчих, культурологічних праць сучасних учених та досвіду художників-педагогів уможливило розглядання феномену «художня творчість особистості», і на цій основі визначити концептуальну парадигму виставкової діяльності освітніх закладів різного рівня як важливого чинника формування «особистості художньої культури». Проте комплексний підхід до визначення критеріїв і показників рівня виставкових заходів, як комплексу засобів оцінювання рівня сформованості художньої культури особистості, ще не знайшов свого науково-методичного вирішення.

З огляду на очевидну значимість окресленого феномену, суттєва роль відводиться організації культурного середовища мистецького закладу освіти для естетичної діалогової комунікації. Провідні вчені і практики зазначають, що культурно-мистецька діалогова комунікація є чинником формування внутрішнього світу особистості за законами краси, естетичного ставлення до довколишнього середовища, уявлення про свою творчу індивідуальність та чинником розвитку особистого досвіду у сфері образотворчої діяльності. У цих умовах важливо підтримати її інтерес до мистецтва і потребу до творчості особистості з боку педагогів. Педагогічний супровід особистості в цьому процесі має забезпечуватися на основі толерантної дидактики навчання й наукових засад теорії емоційної регуляції образотворчої діяльності особистості в її індивідуальній художньо-творчій траєкторії в освітньому векторі. Зважаючи на це, виставкову діяльність розглядаємо в контексті методики її організації та педагогічного управління цим процесом у системі мистецької освіти. Виставки є суттєвим дидактичним інструментарієм формування і розвитку творчої особистості – «людини культури».

Сучасна життєдіяльність людства в умовах інформаційних технологій і особливо в стані вірусної пандемії потребує від спільноти науковців та практиків нової української школи методологічного обґрунтування концептуальних засад методики організації виставок навчально-творчих досягнень учнівської молоді у змісті діалогу й співпраці, обміну досвідом із питань формування «особистості художньої культури», розвитку її художньої творчості в полікультурному просторі країн світу. Виставкову діяльність учасників освітнього закладу, слідом за поглядами вчених, вбачаємо як конструкт діалогової взаємодії особистості в культурному просторі, як важливу концептуальну ідею в контексті сучасних принципів педагогіки мистецтва, як комплексну виховну систему взаємозв'язків мистецтва, освіти і культури. У розгляданні цих питань таким зразком може бути XV Міжнародний проєкт «На своїй землі» (2020 р.), в якому брали участь юні художники 26 країн. Одним із таких, важливо концептуальних проєктів міжнародного значення, є проєкт дитячої художньої творчості «АРТ-ТРАНЗИН» (2021 р.), що передбачає великі жадання у розгляданні сучасних завдань дитячої творчості й стану початкової (додаткової) мистецької освіти. Організатори проєкту вбачали розглядання завдань із питань допомоги реалізації величезного творчого потенціалу дітей, а також підвищення методичної кваліфікації педагогів-художників, котрі є «золотим ключиком» до внутрішнього світу дитини – світу її творчості. Проєкт здійснювався за використанням сучасної методики організації й проведення спільних виставок, адаптованих до реалій сьогодення. Проєкт надав можливість усім учасникам водночас побачити результати досягнень учнів, методичну роботу педагогічних колективів мистецьких шкіл системи початкової художньої освіти, комунальних освітніх закладів із додатковою спеціалізованою освітою в галузі мистецтва. Позитивним досвідом є організація міжнародних виставок учасників різноманітних мистецьких центрів дитячої творчості. Так, у 2021 р. проведено Міжнародний фестиваль дитячого малюнка в Кермані та дитячий художній конкурс «Чисті руки – спасенні життя» в Машхад (Іран); IV Міжнародне Бієнале графіки малих форм (Польща); Міжнародна виставка-конкурс дитячої творчості «Зіркові мрії», 23-я Міжнародна молодіжна виставка «Нова Загора 2021» (Болгарія). Доцільною формою у розвитку творчості дитини є виставкова діяльність у режимі он-лайн, а саме, «Мистецький марафон», що висвітлює творчість учнів нової української школи різних регіонів держави. Пропоновані заходи, це не тільки виставки, конкурси, це також концептуальні ідеї впровадження нових форм роботи педагогів і планування діяльності педагогічних колективів закладів художньо-естетичного профілю в полі виставкових концепцій сучасності. Отже, як бачимо, виставкова діяльність – це творчість і методично змістове забезпечення освітнього вектору, спрямованого на формування особистості художньої

культури, розвиток її творчого потенціалу. Цілі й завдання виставкової діяльності різні, але вони передовсім спрямовані на реалізацію творчих можливостей учнів, формування в кожному з них особистості художньої культури. Учені та художники-практики стверджують, що в основі методики організації та проведенні виставок має бути розглядання питань і завдань естетичного виховання, формування світогляду учнівської молоді за законами краси та почуття гармонії у природі й житті людства, розвитку й удосконалення творчих здатностей учнів на шляху оволодіння ними «школою ремесла», закономірностями образотворчої мови як засобу діалогічного спілкування в культурному просторі. Художня мова мистецтва має бути предметом і об'єктом методичного обґрунтування показників рівня навчально-творчих доробок, експонованих на виставках різного рівня (Зязюн, 2006; Отич, 2007; Хусид, 2008).

Сучасний педагогічний погляд щодо організації виставок творчості учнів знаходимо в практичній діяльності колективів мистецьких закладів міст і селищ багатонаціонального одеського регіону (Арциз, Ізмаїл, Білгород-Дністровськ, Одеса, Рені, Татарбунари, Чорноморськ, Южне та ін.). Виставкова діяльність цих закладів характеризується активною участю творчих напрацювань їхніх вихованців. Творчі доробки учнів експонувалися на виставках різного рівня, організованих художніми галереями Великобританії, Германії, Греції, Іспанії, Казахстану, Китаю, Литви, Польщі, Росії, Франції, Швейцарії. Живописні, графічні роботи було представлено на конкурсах художньої творчості дітей різної вікової категорії, а саме: Міжнародному конкурсі «Зірки Європи» в Барселоні (Іспанія), Міжнародному фестивалі-конкурсі «Об'єднаймося ж, брати мої» (м. Київ) та Всеукраїнському конкурсі мистецтв «Сяюча зірка Різдва» (м. Дніпро). З початку нового століття проводиться міжнародна виставка «Діти малюють світ». Виставкова концепція розроблена Одеською обласною організацією Національної спілки художників України. Мета виставкового заходу передбачає виявлення рівнів творчості дітей і привернення уваги суспільства до вирішення завдань виховання підростаючого покоління на засадах культурно-духовних, християнських цінностей свого народу. Отже, можна стверджувати, що важливими концептуальними парадигмами для розроблення сучасної методики організації та проведення виставкових заходів, презентацій творчих напрацювань учнів заслуговують погляди вчених у галузі педагогіки мистецтва. Важливе значення в обговоренні цих питань набувають сучасні арт-проекти художньо-освітніх закладів, культурних осередків, виставкових центрів, в основу яких покладено художньо-естетичне виховання в освітньому векторі розвитку творчості особистості, формування якісного рівня предметної компетентності, якими вона має володіти в будь-якій галузі трудової діяльності. Виставкова діяльність мистецьких закладів у розвитку культури соціопростору не потребує доказового ствердження, сьогодні це вже наявна аксіома. Підтвердженням цієї аксіоми є досвід виставкової діяльності колективу художників-педагогів та їхніх вихованців художньо-графічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», відомого ще як «одеського худграфа». Особливими культурно-освітніми подіями для Одеси й південного регіону України стали виставки творів художників-педагогів та їхніх учнів, а саме: виставка творів художників-педагогів та навчально-творчих робіт студентів ХГФ (до 20-ти річчя заснування факультету) «Живопис, графіка, театральне-декораційне мистецтво, наочно-методичні посібники», (1986 р., куратор В. Власов); виставка академічних і творчих робіт студентів і випускників факультету: до 20-ти річчя заснування факультету (Одеса, 1985 р., куратор Т. Басанець); виставка творів художників-педагогів ХГФ (1987 р., куратор Т. Басанець); виставка естампа студентів (Одеса, 1987 р., куратори – В. Єфіменко, М. Резніченко); виставка «Одеса у творчості студентів художньо-графічного факультету. Графіка» (1987 р., куратори – В.Єфіменко В., М. Резніченко); студентська виставка гобелену в Одеському художньому музею (керівник З. Борисюк); виставка творів викладачів та випускників художньо-графічного факультету «Живопис, графіка, декоративно-прикладне мистецтво, скульптура» (Одеса, 2005 р., куратор О. Тарасенко); виставка навчально-творчих робіт студентів та творів викладачів «Зрима пісня Великодня» (куратор М.Резніченко); виставка робіт студентів «Людам на радість» (куратор Л. Богайчук); Перша Всеукраїнська виставка творів художників-педагогів та студентів педагогічних закладів освіти України (Одеса, 2010 р., куратор М. Резніченко), «Декоративно-прикладне мистецтво» (Одеса, міська художня галерея, 2011 р., куратор А. Носенко); виставка «У нашій раї на землі» (Одеса, центр української культури, куратор Л. Богайчук); виставка творів декоративно-прикладного мистецтва до 50-річчя ХГФ «На вітрилах» (експозиція у виставковій залі Одеського історико-краєзнавчого музею); виставка навчально-творчих робіт студентів «Оригінальна графіка» (Одеса, 2022 р., куратор Я. Твердохлібова); виставка-презентація творів викладачів та студентів «Театр. Мальовничі сезони» у виставковому просторі Одеського національного театру опери та балету (2022 р., куратор Д. Величко, А. Носенко); тематичні виставки студентських робіт у міських бібліотеках (куратор С. Мунтян). Експозиції виставок у міських осередках культури – музеях, галереях, бібліотеках, центрах народної творчості та культурно-просвітницьких центрах національних культур в Одесі (української, єврейської, болгарської, грецької та ін.) утворюють освітньо-

виховний простір для населення й шанувальників мистецтва одеського регіону. Вони наочно демонструють просвітницьку діяльність професорсько-викладацького й студентського колективу факультету. Водночас вони є чинником формування в студентів професійної культури та мистецьким діалогом у культурному просторі міста й регіону.

Суттєвий вплив на формування професійної культури майбутніх фахівців мають виставки наукових праць учених і педагогів кафедр. Їхні наукові праці (авторські підручники, посібники, монографії, статті у фахових виданнях та творчі досягнення, які проілюстровані в каталогах персональних виставок, в альбомах із репродукціями авторських художніх творів тощо) висвітлюють науково-методичну, педагогічну та творчу діяльність у вирішенні завдань освітньо-виховного процесу, спрямованого на якісну професійну підготовку майбутнього фахівця з якісним рівнем компетентності та виховний процес в освітньому векторі. Персональні виставки творчих досягнень художників-педагогів свідчать не тільки про творчий професіоналізм, вони висвітлюють рівень педагогічної діяльності у вирішенні завдань естетичного виховання духовної, досвідченої молоді у сфері культури і мистецтва, є безцінним досвідом виховання Людини культури. Важливим чинником формування особистості художньої, професійної культури є виставкова діяльність бібліотеки факультету. Періодичні виставки книг, підручників, посібників, методичних розробок, альбомів та каталогів з ілюстраціями художників-педагогів факультету допомагають входженню першокурсників у світ культури, мистецтва і освіти. Виставки-презентації літератури бібліотечного фонду художньо-графічного факультету є початком процесу формування професійної культури майбутнього вчителя образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Значний вклад в організації окресленого освітньо-виховного процесу внесли бібліотекарі факультету О. Бугайцова, Н. Глаголева, Л. Шевченко – сподвижники, педагоги й вихователі студентства, помічники викладачам у питаннях методичного спрямування. Безперечно, можна стверджувати, що бібліотека і книга в культуротворчому, освітньо-просвітницькому вимірі становлять, за висловом О. Кобилянської, «світ для всіх».

Аналіз виставкової діяльності освітніх закладів за останнє десятиріччя свідчить, що значна роль відводиться виставковим майданчикам та вишів музеям освітнього закладу. Зазначимо, що виставкові зали і майданчики діють у багатьох освітніх закладах художньо-педагогічної освіти (Віжниця, Дніпро, Київ, Кривий Ріг, Кропивницький, Переяславль, Полтава, Умань, Харків, Херсон, Черкаси, Чернігів, Чернівці та ін.). Вони створені освітніми закладами, як мистецько-комунікативний простір для культурного діалогу мистецтва і освіти, як дієвий осередок виховання майбутнього вчителя – особистості художньої культури, як продуктивна форма науково-методичної, організаційної роботи педагогів.

Важливе місце в окресленій проблемі належить виставкам навчально-творчих доробок студентів у полікультурному просторі зарубіжжя. Прикладом є виставки навчально-творчих робіт студентів Е. Пороніка, В. Луцкера, В. Сакалюка, І. Жданкіна, котрі двічі експонувалися в педагогічному університеті імені І. Крянге в Молдові. Організовані виставки в освітніх закладах зарубіжжя (координатор М. Резніченко) є дієвою формою співпраці педагогічних колективів у вирішенні завдань проблеми. Так, за останнє десятиріччя студенти факультету брали участь у міжнародному конкурсі на кращу скульптуру з льоду в Китаї (перші, другі та призові місця). В 2022 році перше місце присуджено студенту Я. Войховецькому за скульптуру Г. С. Сковороди, експонованої на міжнародному конкурсі художньої творчості «Стежками Г. С. Сковороди – 300 років» (м. Харків, керівник О. Письміченко). Мистецькі конкурси знайшли належний розвиток під час проведення Всеукраїнських студентських олімпіад, започаткованих деканом факультету М. Резнічком. Ефективність виставкових заходів, студентських олімпіад наочно підтверджена результатами досягнень художньої творчості студентів «одеського худграфу». Дипломи за перші – треті місця визначені журі за результатами Всеукраїнських студентських олімпіад, проведених у різні роки в освітніх закладах Одеси, Кривого Рогу, Полтави, Ужгорода. Дипломи за перші, другі, треті місця отримали студенти Я. Лозинська, Т. Христюк (керівник І. Орос) за результатами Всеукраїнського конкурсу книжкового знаку (екслібрису) пам'яті Ф. Кідера (м. Херсон). За плідний вклад в організаційну виставкову діяльність, проведення студентських олімпіад та конкурсів, виставок значна кількість педагогів нагороджена дипломами, грамотами Міністерства освіти і науки України, Одеської обласної ради, Одеської міської ради, Національної спілки художників України. Окреслений масив хроніки виставкової науково-методичної, організаційної та творчої діяльності педагогів і навчально-творчих досягнень їхніх учнів свідчить про суттєвий вклад у розвиток художньо-педагогічної освіти, у змісті якої значне місце відводиться виставковій діяльності освітнього закладу та питанням формування особистості художньої культури – майбутнього педагога мистецьких дисциплін. Так, провідними вченими одеської науково-методичної школи був розроблений проєкт міжвузівських виставкових заходів «Підготовка майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва: досвід та перспективи». У змісті проєкту передбачено комплексний підхід до методичного обґрунтування виставкових заходів, спрямованих на виховання творчих кадрів із високим

рівнем професійної культури на теоретичних засадах синергетики. Прикладом такої практики стали спільні міжвузівські виставки, в експозиціях яких були представлені навчально-творчі доробки студентів інших педагогічних закладів України. Практичний досвід і питання проблеми також було висвітлено й обговорено під час проведення в університеті міжнародних науково-практичних конференцій, а саме: «Теоретико-методологічні проблеми дослідження психології особистості: досвід минулого – погляд у майбутнє», «Теорія і практика управління педагогічними процесами». Зауважимо, що в контексті висвітлення проблеми, предметом обговорення учасниками конференцій були особистість і виховання в ній Людини культури безпосередньо в освітньому векторі «навчання – пізнання – учіння – творчість» з індивідуальною траєкторією навчально-творчої діяльності. Суттєвим прикладом науково-методичного розглядання окресленої проблеми в теоретичному аспекті та практики є педагогічна діяльність колективу кафедри образотворчого мистецтва факультету. Проведені кафедрою впродовж останніх років міжнародні науково-практичні конференції «Збереження і розвиток традицій пленеру: художня освіта і арт-туризм» в межах методичної та творчої роботи наукової школи Арт-синергетики доктора мистецтвознавства, професора О. Тарасенко (координатори проекту: декан факультету Д. Величко, мистецтвознавець, доцент А. Носенко) висвітлили практичний досвід з окресленої проблеми. На конференціях митцями-просвітниками, педагогами мистецьких освітніх закладів різних рівнів, діячами культури і мистецтв обговорювалися питання проблематики проведення різноманітних мистецьких акцій на теренах України та зарубіжжя, у тому числі, і питання науково-методичного обґрунтування виставкової діяльності в системі сучасної художньо-педагогічної та мистецької освіти. Водночас у підтвердження значущі проблеми, педагогічним колективом факультету організовувалися виставки-репрезентації студентських пленерних робіт за тематикою: «Портрет», «Образ людини в природному середовищі», «Натюрморт», «Міський пейзаж», «Марина» тощо. Проведення конференцій та висвітлення практичного досвіду в організації студентських виставок окреслили шляхи подальшого розвитку виставкової діяльності закладів освіти в соціокультурному просторі. Натомість, науково-методичний розгляд організації виставкових заходів, конкурсів у нових умовах діяльності закладів національної освіти потребують міжвузівської співпраці фахівців на державному рівні. Зразком для подальшого концептуального підходу у вирішенні завдань міжвузівських виставкових заходів може бути досвід педагогічного колективу художньо-графічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», як провідної науково-методичної школи в Україні. Зразком може слугувати прояв сучасної виставкової діяльності, започаткованої заслуженим художником України, професором В. Філіпенко. Виставка спільних творчих доробок художника-педагога та його учнів стали однією з форм педагогічного звіту. Виставка сумісної експозиції творчих доробок педагога і його учнів наочно висвітлила авторську методику художнього навчання студентів та рівень їхньої художньої підготовки. Такий досвід організаційно-виховної роботи В. Філіпенка знайшов свій подальший розвиток у діяльності художників-педагогів кафедр факультету. Свідченням такої продуктивної виставкової діяльності становлять спільні експозиції творчих надбань педагогів та їхніх учнів, а також випускників, а саме: «Виставка учнів та сподвижників В. Рудого «Рибна сієста»; виставка школи гобелену З. Борисюк; виставка навчально-творчих (дипломних) робіт студентів майстерні художнього розпису тканини (батик), виконаних під керівництвом Л. Богайчук, в експозиції якої були представлені роботи і педагога; спільна виставка навчально-творчих доробок студентів із Китаю та їхнього педагога, доцента Н. Пахомової-Власової; спільні виставки робіт студентів та художників-педагогів Д. Величко, С. Крижевської, А. Лози, С. Лозовського, С. Мунтян, А. Носенко, О. Письміченка та ін. Такі виставкові проекти є показником методики навчання студентів, рівня якості їхньої професійної підготовки, а для педагогів – звітом про науково-методичну, організаційну, виховну роботу.

Художники-педагоги освітніх закладів південного регіону зазначають, що досвід науково-методичної школи «одеського худграфа» (художньо-графічного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського») з її достатньо продуктивним результатом формування особистості художньої культури, становить дієвим прикладом для педагогічних колективів закладів художньо-педагогічної освіти різних регіонів України. Розгляд теоретико-методичного обігу та практичного досвіду педагогічних колективів мистецької освіти з питань виставкової діяльності навчальних закладів, вбачаємо як суттєвий орієнтир у розробленні змісту сучасної методики організації виставкових заходів у системі «мистецтво–культура–освіта» на основі взаємозв'язку з духовними цінностями, моральними нормами етносу, народних традицій, освіти, релігії, сім'ї, культурних зв'язків із прогресивним досвідом міжнародної спільноти вчених, митців, діячів культури. Науково-методичним підґрунтям й основою для розгляду окреслених питань, завдань проблеми має бути Постанова Президії Академії педагогічних наук України від 31 січня 1996 р. Протокол № 1-7/1-1. «Про концептуальні засади цільової комплексної програми досліджень «Психолого-педагогічні основи формування загальної та професійної культури студентів мистецьких спеціалізацій» (Рудницька, 2005).

Отже, стає очевидним і повністю сприйнятливим науковий конструкт учених про те, що процес входження в культурний простір з ознаками існування конкретного мистецько-культурного середовища, передбачає; 1) певні умови формування особистості художньої культури; 2) внутрішнє прагнення особистості до системного вдосконалення рівня професійної культури; 3) активна взаємодія з культурним середовищем, етнокультурою свого народу, що й визначає спрямованість освітнього вектору «навчання – пізнання – учіння – творчість» за індивідуальною траєкторією особистості; 4) входження в систему «мистецтво – культура – освіта», «людина – культурно-мистецьке середовище» в результаті діалогової взаємодії особистості в цій системі; 5) адаптація у сфері культурно-мистецького простору, що створює умови для творчої діяльності особистості та входження її в соціокультурний простір в умовах постійної мінливості життєдіяльності суспільства.

Висновки. Виставкова діяльність є інструментарієм визначення стану системи формування особистості художньої культури, наочним проявом рівня її світогляду за законами краси. Нові концептуальні ідеї виставкової діяльності закладів освіти, художньо-естетичних центрів творчого розвитку підростаючого покоління є рушійною силою у вирішенні завдань «виховання особистості художньої культури», Запровадження освітньо-виховних засад виставкової діяльності освітніх закладів у систему мистецької підготовки майбутнього покоління незалежної України сприяє створенню в серцях нового покоління митців свідомої потреби до постійного розвитку особистої художньої творчості. Опрацювання науково-теоретичних джерел, досвіду та досягнень освітньо-виховної практики закладів освіти з питань відповідної проблематики дає змогу пересвідчитися, що виставкова діяльність, це: а) яскравий прояв освітньо-мистецьких досягнень педагогічного колективу та учнівської молоді; б) показник рівня методичної діяльності педагогів закладів мистецької освіти в підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва, здатних організувати виставкові заходи різного рівня; в) важливий естетичний, виховний чинник формування «особистості художньої культури»; г) естетична комунікація й популяризація творчості учнів, як у культурному середовищі освітнього закладу, так і в культурному просторі поза освітнім закладом. Сучасна художня виставка навчально-творчих доробок учнівської молоді – це дидактичне споглядання педагогів на результат своєї діяльності. Таким чином, можна стверджувати, що виставкова діяльність, організація й проведення конкурсів, художніх виставок творчих напрацювань – це наука і мистецтво, методика організації і художнє пізнання, художня практика, це розвиток творчості особистості. Виставкова діяльність учасників освітньо-виховного процесу закладів художньої освіти різного рівня є важливою формою просвітницької комунікації, рушійною виховною силою розвитку творчості особистості та формування Людини культури. Зважаючи на такий контекст, необхідно підкреслити, що творчий розвиток особистості й загальний рівень культури, якісний рівень підготовки учнів і художньої освіти, підтримується й удосконалюється, зберігається не заклик до участі творчих робіт на виставках, а повсякденною педагогічною працею, результати якої спрямовано на формування духовності підростаючого покоління на засадах національної культури. Розглядання цих питань окреслює завдання науково-методичного обґрунтування показників та критеріїв якості творчих досягнень учнів, результати яких наочно висвітлюються в експозиціях виставок різного рівня. У загальному сенсі науково-методичного обґрунтування різнопланових завдань доречно скористатися засобами діагностичного вимірювання рівня художнього розвитку особистості художньої культури за показниками ціннісних орієнтацій і критерій, запропонованих видатним українським філософом і педагогом мистецької ідеї, професором О. Рудницькою (Діалог культур, 1998; Рудницька, 2005).

Література

Аполлон. Изобразительное и декоративное искусство. Архитектура: Терминологический словарь. / Под общ. ред. А.М. Кантора: Эллис Лак, 1977.

Баранова В. В. Сутність образотворчої діяльності. *Наука і освіта*, № 8, 2012. С. 11-14.

Барковская О. Одесса, 1901–1941: выставки, зрелища, концерты. *Чорний квадрат над Чорним морем*: Матеріали до історії авангардного мистецтва Одеси. ХХ ст.: [Зб.] / Одес. держ. наук. б-ка: Упоряд.: Є. М. Голубовський та ін. Одеса: Друк, 2001. 2664 с. С.15-62.

Волощук А. В. Система художньої освіти школярів у спадщині Золтана Баконія (1946 - 1989 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Національна академія педагогічних наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2012. 220 с.

Діалог культур: Україна у світовому контексті: Мистецтво і освіта: Зб. наук. Праць. Упоряд. і відп. ред. С. О. Черепанова. Львів: Каменяр, 1998. Вип. 3. 600 с.

Дмитренко А. Н. Союз художников Одессы. Стрый, Львовской обл., Укрпол, 2013. 572 с.

Зязюн І.А. Проблеми розвитку особистості у теорії мистецької освіти. *Мистецтво у розвитку особистості*: Монографія / За ред., передмова та післямова Н. Г. Ничкало. Чернівці: Зелена Буковина, 2006. 224 с. С.14-36.

Лыкова И. А. Диалогический подход к организации образовательной среды. Художественно-эстетическое развитие. *Детское воспитание*, №1, 2019. С.21-27.

Образотворче мистецтво: Енциклопедичний ілюстрований словник-довідник / Упоряд. А. Пасічний. Київ: Факт, 2007. 680 с.

Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: Монографія / За наук. ред. І. А. Зязюна. Чернівці: Зелена Буковина, 2007. 752 с.

Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.

Резніченко М. І. Сучасний вимір завдань наукової організації навчального процесу підготовки вчителів образотворчого мистецтва в системі художньо-педагогічної освіти (проблеми і досвід). *Педагогіка вищої та середньої школи*: Зб. наук. праць №10. Спеціальний випуск: Художньо-педагогічна освіта ХХІ ст.: теорія, методи, технології / Редкол.: Буряк В. К. (гол. ред.) та ін. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. С. 190-201.

Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

Сагач Г. М. Скарби краси. Київ: КВІЦ, 2019. 296 с.

Хусид Г. Я. Учитесь видеть. Киев: ВАИТЭ, 2008.

Шевнюк О. Л. Моделі культурологічної освіти майбутнього педагога у вищій школі. *Імідж сучасного педагога*. №4-5 (23-24), 2002. С.65- 68.

Exhibition activity as a pedagogical factor in the formation of the personality of culture

Tverdokhlibova Yanina⁴

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Nosenko Anna⁵

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Velychko Dmytro⁶

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

The article presents the conceptual essence exhibition activities of art education institutions in addressing issues of aesthetic education of a person of culture; pedagogical views on the problem are highlighted, the phenomenon of exhibition activities of participants in the educational process of art education institutions; characteristics of creative assets exhibitions demonstrated by participants of educational process as well as the role of exhibition work in creating cultural and artistic space as an effective factor of aesthetic education of a person of culture are considered. The author indicated priority tasks of exhibition activities of educational institutions of different levels in the field of multicultural space and in the life of modern society, a number of issues related to methodological support and system solution of a complex of tasks arising within the exhibition process under current conditions of education based on methodology of the scientific theory of pedagogical management are identified.

It is pointed out that the creative development of the individual and the general level of culture, the qualitative level of student training and arts teaching, is supported and improved, is preserved not by a call for the participation of creative works in exhibitions, but by everyday pedagogical work, whose findings aim to shape the spirituality of the younger generation on the basis of national culture. It is proven that examining

⁴ PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Head of the Department of the Theory and Methods of Arts and Crafts and Graphics at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

⁵ PhD in Arts (Candidate of Sciences, Speciality – Study of Arts), Associate Professor, Head of the Department of Fine Arts at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

⁶ Honoured Artist of Ukraine, Member of the National Union of Artists of Ukraine, Associate Professor of the Department of Fine Arts, Dean of the Faculty of Arts and Graphics at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

these issues describes the task of scientific and methodological corroboration of indicators and criteria for the quality of students' creative achievements, whose results are clearly presented in exhibits at various levels.

Keywords: exhibition activities, types of exhibitions, cultural space, art education, methodology, upbringing, artistic creation, personality of culture.

References

- Apollon. Izbrazitel'noye i dekorativnoye iskusstvo. (1977). [Apollo. Fine and decorative arts]. *Arkhitectura: Terminologicheskii slovar – Architecture: Terminological dictionary*. Ed. A.M. Kontora: Ellis Lak [in Russian].
- Baranova, V.V. (2012). Sutnist' obrazotvorchoyi diyal'nosti [The essence of artistic activity]. *Nauka i osvita – Science and education*. Vols. 8, pp. 11-14 [in Ukrainian].
- Barkovskaya, O. (2001). Odessa, 1901–1941: vystavky, zrelyshcha, kontserty [Odessa, 1901–1941: exhibitions, performances, concerts]. *Chornyy kvadrat nad Chornym morem: Materialy do istoriyi avanhardnoho mystetstva Odesy – Black Square over the Black Sea: Materials for the history of avant-garde art in Odessa 20th century*. Odesa: Druk, 2664 p., pp.15-62 [in Russian].
- Dmitrenko, A.N. (2013). *Soyuz khudozhnikov Odessy [Union of Artists of Odessa]*. Stry, L'vovskoy obl., Ukrpol [in Ukrainian].
- Dialoh kul'tur: Ukrayina u svitovomu konteksti (1998). Dialogue of cultures: Ukraine in the world context. *Mystetstvo i osvita – Art and education*. Lviv: Kamenyar, Vols. 3 [in Ukrainian].
- Khusid, G.Ya. (2008). Uchit'sya videt' [Learning to see]. Kyiv: VAITE [in Ukrainian].
- Lykova, I.A. (2019). Dialogicheskyy podkhod k organizatsii obrazovatel'noy sredy. Khudozhestvenno-esteticheskoye razvitiye [Dialogue approach to the organization of the educational environment. Artistic and aesthetic development]. *Detskoye vospitaniye – Children's education*. Vols. 1, pp. 21-27 [in Ukrainian].
- Obrazotvorche mystetstvo (2007). Fine art. *Entsyklopedychnyy ilyustrovanyy slovnyk-dovidnyk – Encyclopedic illustrated dictionary-reference*. Kyiv: Fakt [in Ukrainian].
- Otych, O.M. (2007). *Mystetstvo u systemi rozvytku tvorchoyi indyvidual'nosti maybutn'oho pedahoha profesiynoho navchannya: teoretychnyy i metodychnyy aspekty [Art in the system of development of creative individuality of the future teacher of professional training: theoretical and methodological aspects]*. Ed. I. A. Zyazyuna. Chernivtsi: Zelena Bukovyna [in Ukrainian].
- Reznichenko, M.I. (2005). Suchasnyy vymir zavdan' naukovoyi orhanizatsiyi navchal'noho protsesu pidhotovky vchyteliv obrazotvorchoho mystetstva v systemi khudozhn'o-pedahohichnoyi osvity (problemy i dosvid) [Modern dimension of the tasks of the scientific organization of the educational process of training fine art teachers in the system of art and pedagogical education (problems and experience)]. *Pedahohika vyshchoyi ta seredn'oyi shkoly. № 10. Spetsial'nyy vypusk: Khudozhn'o-pedahohichna osvita KHKHI st.: teoriya, metody, tekhnolohiyi – Higher and secondary school pedagogy. Issue 10. Special issue: Art-pedagogical education of the 21st century: theory, methods, technologies*. Ed. Buryak V. K. Kryvyi Rih: KDPU, pp. 190-201 [in Ukrainian].
- Rudnyts'ka, O.P. (2005). *Pedahohika: zahal'na ta mystets'ka [Pedagogy: general and artistic]*. Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan [in Ukrainian].
- Rybalka, V.V. (2009). *Teoriyi osobystosti u vitchyznyaniy psykholohiyi ta pedahohitsi [Theories of personality in domestic psychology and pedagogy]*. Odesa: Bukayev Vadym Viktorovych [in Ukrainian].
- Sahach, H.M. (2019). *Skarby krasy [Treasures of beauty]*. Kyiv: KVITS [in Ukrainian].
- Shevnyuk, O.L. (2002). Modeli kul'turolohichnoyi osvity maybutn'oho pedahoha u vyshchih shkoli [Models of cultural education of the future teacher in higher education]. *Imidzh suchasnoho pedahoha – The image of a modern teacher*. Vols. 4-5 (23-24), pp. 65- 68 [in Ukrainian].
- Voloshchuk, A.V. (2012). *Systema khudozhn'oyi osvity shkol'nyariv u spadshchyni Zoltana Bakoniya (1946 - 1989 rr.) [The system of art education of schoolchildren in the legacy of Zoltan Bakonia (1946 - 1989)]*. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Zyazyun, I.A. (2006). Problemy rozvytku osobystosti u teoriyi mystets'koyi osvity [Problems of personality development in the theory of art education]. *Mystetstvo u rozvytku osobystosti – Art in personality development*. Ed. N. H. Nychkalo. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, pp. 14-36 [in Ukrainian].

Accepted: April 05, 2023

